

C 12029. Vyslovení nicotnosti usnesení valné hromady po 1. prosinci 2009

S účinností od 1. prosince 2009 platí, že dospěje-li soud k závěru, že usnesení valné hromady je nicotné, vysloví jeho nicotnost, aniž by musel současně zamítnout návrh na vyslovení jeho neplatnosti.

§ 200e odst. 5 OSŘ

valná hromada akciové společnosti

Usnesení ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3397/2010

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Šuka a soudců JUDr. Filipa Čilečka a doc JUDr. Ivany Štenglové v právní věci navrhovatele **Ing. A. H.**, zastoupeného Mgr. Lukášem Zscherpem, advokátem, se sídlem v Plzni, Lochotínská 18, PSČ 301 00, za účasti společnosti **TESLA KARLÍN, a. s.**, se sídlem v Praze 10, V Chotejně 9/1307, PSČ 102 00, identifikační číslo osoby 45273758, o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, vedené Městským soudem v Praze pod sp. zn. 73 Cm 122/2008, o dovolání navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. dubna 2010, č. j. 7 Cmo 377/2009-40, takto:

I. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. dubna 2010, č. j. 7 Cmo 377/2009-40, **se** v části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně v části výroku I. ve věci samé, již byl zamítnut návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti TESLA KARLÍN, a. s., konané dne 27. června 2008, o udělení souhlasu s uzavřením smlouvy o úvěru se společností TK GALVANOSERVIS, s. r. o., a ve výroku II. o nákladech řízení, a dále ve druhém výroku o nákladech odvolacího řízení, **ruší** a věc **se** v tomto rozsahu **vrací** zpět odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

II. Ve zbývajícím rozsahu **se** dovolání **odmítá**.

O d ů v o d n ě n í:

V záhlaví označeným usnesením potvrdil Vrchní soud v Praze k odvolání navrhovatele usnesení ze dne 27. května 2009, č. j. 73 Cm 122/2008-23, jímž Městský soud v Praze zamítl návrh na vyslovení neplatnosti všech

usnesení přijatých valnou hromadou společnosti TESLA KARLÍN, a. s. (dále též jen „společnost“), konanou dne 27. června 2008.

Odvolací soud vyšel z toho, že:

- 1) Valná hromada společnosti byla svolána na pátek 27. června 2008 od 13.00 hod. do Orlové.
- 2) Společnost měla v rozhodné době cca 3.000 akcionářů s bydlišti na území celé České republiky a Slovenské republiky.
- 3) Podle pozvánky na valnou hromadu měla valná hromada rozhodnout o udělení souhlasu s uzavřením smlouvy o úvěru ve výši 8.000.000,- Kč mezi společností TESLA KARLÍN, a. s. jako věřitelkou a společností TK GALVANOSERVIS, s. r. o. jako dlužnicí s úrokovou sazbou 5,2 % ročně.
- 4) Valná hromada vyslovila souhlas s uzavřením smlouvy o úvěru mezi uvedenými společnostmi s úrokovou sazbou 1M PRIBOR + 1,33 %.
- 5) Společnost TESLA KARLÍN, a. s. je společníkem společnosti TK GALVANOSERVIS, s. r. o. s dvoutřetinovým podílem na základním kapitálu.

Na takto ustaveném základě odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že místo konání valné hromady bylo určeno v souladu s ustanovením § 184 odst. 6 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), ve znění účinném do 30. listopadu 2011. V této souvislosti odvolací soud poukázal na počet akcionářů společnosti (více než 3.000), skutečnost, že jejich bydliště jsou rozmístěna po celém území České i Slovenské republiky, jakož i dopravní dostupnost místa konání valné hromady (a to i prostředky hromadné dopravy) a datum a čas konání valné hromady (pátek 27. června 2008 od 13.00 hod.). Zdůraznil, že není možné zvolit místo konání valné hromady tak, aby vyhovovalo všem akcionářům a uzavřel, že volbou místa konání valné hromady možnost akcionářů účastnit se jejího konání omezena nebyla.

Současně odvolací soud přitakal soudu prvního stupně v závěru, podle něhož tím, že valná hromada schválila uzavření smlouvy o úvěru s úrokovou sazbou stanovenou odlišně od výše úrokové sazby uvedené v pozvánce na valnou hromadu, nerozhodla o záležitosti neuvedené v pozvánce a nedošlo tedy ke změně programu jednání, ale pouze k odchýlnému rozhodnutí o daném bodu programu.

Konečně odvolací soud poukázal na ustanovení § 196a odst. 2 věty druhé a § 66a odst. 3 písm. a/ obch. zák. a dovodil, že v projednávané věci měl být úvěr poskytnut ovládající osobou (společností TESLA KARLÍN, a. s.) osobě ovládané (společností TK GALVANOSERVIS, s. r. o.) a souhlas valné hromady tak nebyl nutný. Proto odvolací soud uzavřel, že udělení souhlasu s uzavřením úvěrové smlouvy nespadá do působnosti valné hromady společnosti a usnesení, jímž byl souhlas udělen, je nicotné. S odkazem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu tak považoval zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti tohoto usnesení valné hromady i z tohoto důvodu za správné.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítaje, že jsou dány dovolací důvody vymezené v ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř., a navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu a spolu s ním i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil posledně označenému soudu k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí dovolatel spatřuje ve výkladu ustanovení § 184 odst. 6 obch. zák., ve znění účinném do 30. listopadu 2011 (dovozuje, že v projednávané věci bylo místo konání valné hromady zvoleno v rozporu s označeným ustanovením), v posouzení, zda valná hromada může schválit uzavření smlouvy o úvěru s úrokovou sazbou odlišnou od sazby uvedené v pozvánce na valnou hromadu a konečně ve výkladu ustanovení § 200e odst. 5 o. s. ř. (maje za to, že odvolací soud byl povinen toto ustanovení aplikovat a vyslovit nicotnost napadeného usnesení valné hromady).

Dovolání proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu ve věci samé může být přípustné pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (o situaci předvídanou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. nejde), tedy tak, že dovolací soud - jsa přitom vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně jejich obsahového vymezení (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) - dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam.

Výkladem ustanovení § 184 odst. 6 obch. zák., ve znění účinném do 30. listopadu 2011, se Nejvyšší soud zabýval již v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 29 Cdo 4796/2010 (jež je veřejnosti dostupné - stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaná po 1. červnu 2000 - na webových stránkách Nejvyššího soudu).

V něm vysvětlil, že ma-li být v co nejširším rozsahu zachována možnost akcionářů zúčastnit se valné hromady, musí její svolavatelé určit místo, datum a hodinu konání valné hromady tak, aby základní smysl celé úpravy procesu svolání valné hromady zůstal zachován. Pokud by společnost mohla svolat valnou hromadu na místo, den či hodinu bez jakéhokoliv omezení, zcela podle libovůle svolavatelů, ztratila by úprava svolání valné hromady svůj smysl. I kdyby se totiž akcionáři o konání valné hromady a jejím pořadu jednání dozvěděli na základě řádně a včas zveřejněného oznámení či zaslané pozvánky, společnost by mohla nevhodně zvoleným místem, datem a hodinou konání valné hromady (popř. jejich kombinací) většině akcionářů účast fakticky znemožnit. Uvedené omezení tak organicky doplňuje úpravu procesu svolání valné hromady, aby její účel zůstal zachován.

Posouzení, zda při svolání valné hromady bylo místo, datum a hodina jejího konání určeny v souladu s vykládaným ustanovením a jeho účelem, závisí na poměrech konkrétní společnosti. Přitom při úvaze o vhodnosti zvoleného místa je významná zejména jeho dopravní dostupnost pro akcionáře společnosti, a to i s ohledem na určené datum a hodinu.

Dále Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí uvedl, že výše podílu na základním kapitálu společnosti, jímž „disponují“ akcionáři přítomní na valné hromadě, není z pohledu posouzení vhodnosti místa, data a hodiny jejího konání obvykle sama o sobě významná. Společnost (svolavatelé) musí vzít totiž v úvahu poměry všech akcionářů, nikoliv pouze těch největších. Na druhou stranu je zjevné, že při rozptýlené akcionářské struktuře nelze určit místo konání valné hromady tak, aby vyhovovalo všem. A nelze taktéž nevidět, že při určení místa konání valné hromady svolavatelé musí (v mezích nastavených § 184 odst. 6 obch. zák., v rozhodném znění) vzít v úvahu i další okolnosti, zejména náklady na konání valné hromady (např. na pronájem vhodných prostor).

V projednávané věci odvolací soud tyto závěry formulované Nejvyšším soudem plně respektoval, vzal v úvahu všechny okolnosti projednávané věci, dopravní dostupnost (a to i prostředky veřejné hromadné dopravy) místa konání valné hromady (město Orlová), akcionářskou strukturu společnosti (jež má více než 3.000 akcionářů s bydlištěm po celém území České republiky a Slovenské republiky), jakož i určené datum a čas (pátek 27. června 2008 od 13.00 hod.). Jeho závěr, podle něhož bylo místo konání napadené valné hromady určeno v souladu s ustanovením § 184 odst. 6 obch. zák., v rozhodném znění, tudíž napadené rozhodnutí zásadně právně významným nečiní.

Závěr, podle kterého valná hromada není při schvalování úvěru, poskytovaného osobě uvedené v ustanovení § 196a odst. 1 nebo odst. 2 obch. zák., vázána výší úrokové sazby uvedené v pozvánce na valnou hromadu, a může tudíž schválit uzavření úvěrové smlouvy s odlišnou sazbou, než byla uvedena v pozvánce (aniž by tak bylo rozhodnuto o záležitosti neuvedené v pozvánce na valnou hromadu), se podává zcela zjevně z ustanovení § 184 odst. 5 obch. zák., ve znění účinném do 30. listopadu 2009, a již proto napadené rozhodnutí zásadně právně významným nečiní.

V této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že se právní úpravou obsahu pozvánky zabýval již v usnesení ze dne 25. září 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001, v němž vysvětlil, že jejím účelem je umožnit společníkům, aby se mohli včas a se znalostí obsahu jednání valné hromady rozhodnout, zda se valné hromady zúčastní, aby si mohli zajistit podmínky pro tuto účast a připravit se na jednání valné hromady. Formulace jednotlivých bodů programu valné hromady proto musí být do té míry určitá, aby dosažení tohoto cíle umožňovala. Jakkoliv byly tyto závěry

přijaty pro společnost s ručením omezeným, plně se prosadí i v poměrech akciové společnosti. Je přitom zjevné, že v projednávané věci byl tento účel obsahu pozvánky zcela naplněn.

Nicméně Nejvyšší soud shledává napadené rozhodnutí zásadně právně významným - a v tomto rozsahu má dovolání za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. - ve výkladu ustanovení § 200e odst. 5 o. s. ř. (jímž se Nejvyšší soud doposud nezabýval). Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé (v naznačeném rozsahu) po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. února 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. až uplynutím 31. prosince 2012 a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání.

Nejvyšší soud se otázkou, jak má soud postupovat v případě, dospěje-li v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti k závěru, že napadené usnesení není neplatné, ale je nicotné, zabýval již např. v usnesení ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2009, pod číslem 132, v němž uzavřel, že postupem podle § 183 ve spojení § 131 obch. zák. lze napadat ta usnesení valné hromady, která spadají do její působnosti, zatímco usnesení ve věcech, které do působnosti valné hromady nepatří (a která tudíž nemají žádné právní účinky), postupu podle ustanovení § 183 ve spojení s § 131 obch. zák. nepodléhají. Nevysloví-li tedy soud neplatnost usnesení valné hromady, jež nemá pro nedostatek působnosti valné hromady žádné právní účinky, je jeho postup - striktně vzato - v souladu s právem.

Nejvyšší soud současně dodal, že shora uvedený závěr nevylučuje, aby soud za určitých okolností v řízení podle § 183 ve spojení s § 131 obch. zák. přezkoumal i platnost takových usnesení. Nelze přehlédnout, že v případě zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady z důvodu, že nemá právní účinky, by se navrhovatel (za předpokladu, že by na požadovaném určení měl naléhavý právní zájem), mohl domáhat, aby soud podle ustanovení § 80 písm. c/ o. s. ř. určil, že usnesení nemá žádné právní účinky. V takovém případě by závěr soudu o nicotnosti napadeného usnesení valné hromady učiněný v řízení o vyslovení jeho neplatnosti jen vyvolal další soudní řízení, v němž by se navrhovatel o tento závěr opíral.

Odvolací soud v projednávané věci postupoval v souladu s citovanými závěry, nicméně přehlédl, že v mezidobí bylo do občanského soudního řádu včleněno ustanovení § 200e odst. 5 o. s. ř. Stalo se tak s účinností od 1. prosince 2009 v důsledku novely provedené zákonem č. 420/2009 Sb.

Podle ustanovení § 200e odst. 5 o. s. ř. v řízení o neplatnosti usnesení valné hromady obchodní společnosti nebo členské schůze družstva rozhodne soud o tom, že dotčené usnesení valné hromady nebo členské schůze je nicotné, i bez návrhu.

Podle důvodové zprávy k návrhu zákona (posléze schváleného a uveřejněného pod č. 420/2009 Sb.) zákonodárce touto úpravou „reaguje na praktické problémy, které vznikají v případě žalob na neplatnost usnesení valné hromady podle § 131 (§ 183) obchodního zákoníku, kdy podle stávající právní úpravy soud nemůže v rámci tohoto řízení rozhodnout o neúčinnosti (nicotnosti) usnesení (srov. např. 29 Odo 1060/2006). Dojde-li tedy soud k názoru, že usnesení není neplatné, ale přímo nicotné, návrh zamítne (žalobce pak nese náklady řízení) a žalobce se musí domáhat určení nicotnosti žalobou na určení podle § 80 písm. c/ občanského soudního řádu. Toto řešení není rozumné. Proto se navrhuje, aby soud ve všech případech, kdy by se vedlo řízení o neplatnosti usnesení orgánu společnosti nebo družstva, vyslovil nicotnost i bez návrhu“.

S účinností od 1. prosince 2009 tudíž nelze postupovat podle závěrů formulovaných Nejvyšším soudem ve výše citovaném rozhodnutí. Ustanovení § 200e odst. 5 o. s. ř. nyní výslovně upravuje způsob vypořádání vztahu mezi navrhovatelem a společností v situaci, kdy soud shledá, že usnesení valné hromady, jehož platnost byla napadena, je nicotné. Představuje tak jeden z případů, kdy soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, ve smyslu ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř.

Ze znění i účelu vykládaného ustanovení (srov. výše citovanou důvodovou zprávu) je pak zjevné, že soud nemá možnost uvážit, zda nicotnost vysloví či nikoliv. Dospěje-li k závěru, že napadené usnesení valné hromady

je nicotné, vysloví jeho nicotnost, aniž by musel současně zamítnout návrh na vyslovení jeho neplatnosti (jinými slovy vyslovením nicotnosti určitého usnesení valné hromady je návrh v tomto rozsahu vyčerpán).

Jelikož odvolací soud rozhodoval až poté, kdy ustanovení § 200e odst. 5 o. s. ř. nabylo účinnosti, byl jím vázán a měl-li za to, že jedno z napadených usnesení valné hromady společnosti je nicotné (jelikož nespadá do působnosti valné hromady), byl povinen vyslovit jeho nicotnost.

Protože tak odvolací soud nepostupoval, Nejvyšší soud napadené rozhodnutí v dotčeném rozsahu (a v závislých výrocích o nákladech řízení) podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. zrušil a věc mu (v tomto rozsahu) vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

Ve zbylém rozsahu, v němž dovolání směřovalo proti zbývající části usnesení odvolacího soudu ve věci samé, Nejvyšší soud (z důvodů výše rozebraných) neshledal zásadní právní význam napadeného rozhodnutí; proto dovolání v tomto rozsahu odmítl jako nepřípustné podle § 243b odst. 5, § 218 písm. c/ o. s. ř.

Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

V novém rozhodnutí soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243d odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.